

نیشکر و توسعه آن در ایران

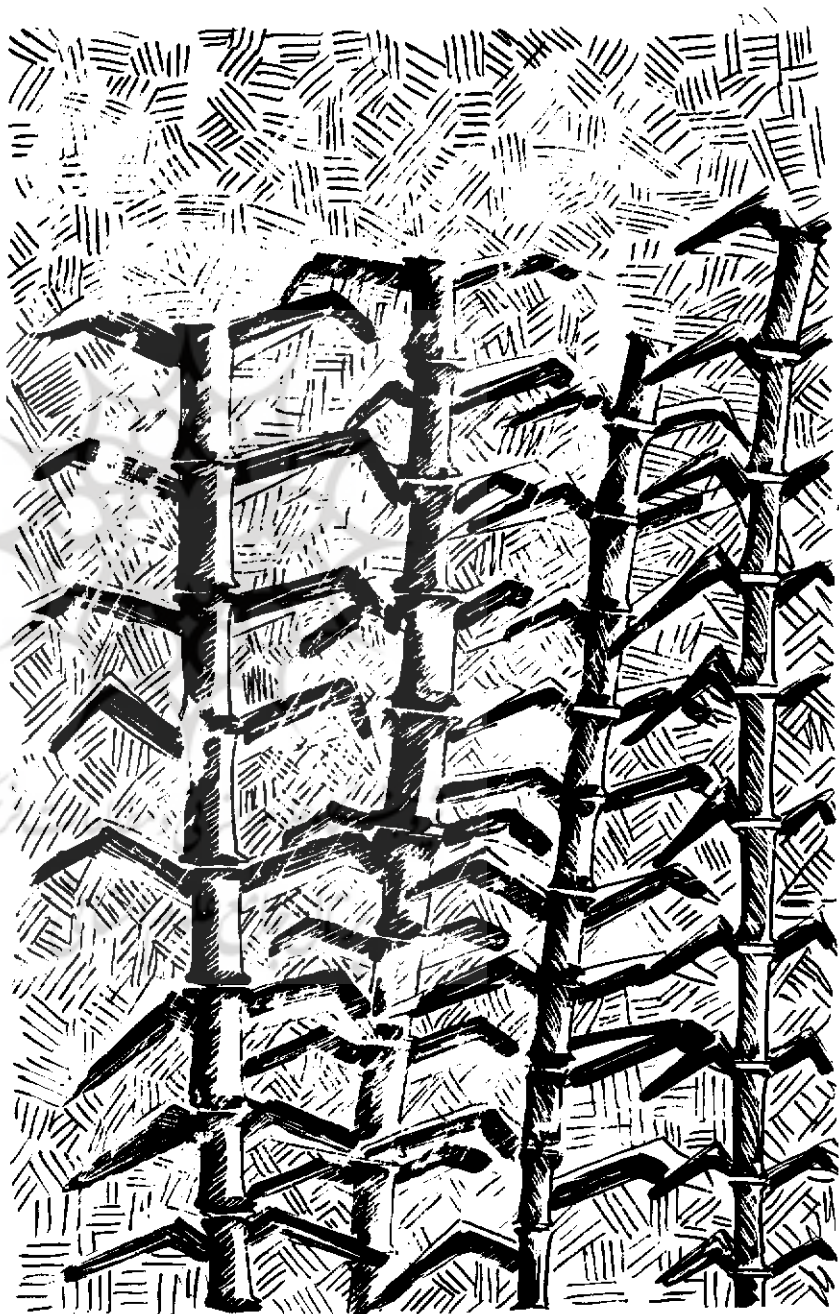
مقدمه:

از: مرکز تحقیقات و بررسیهای اقتصادی اتاق

قند و شکر نه تنها به عنوان یک شیرین کننده بلکه به عنوان سمبل مسرت و شادی در فرهنگ و آداب و رسوم کشور ما از سابقه تاریخی برخوردار است. الزام شاخصیات بومی همواره سائیدن قند در مراسم ازدواج از نمونه های آن است. با وجود حرمت و اهمیت بسزائی که این کالا در ایران و سابقه چندین هزار ساله تولید آن در این کشور دارد ولی با کمال تأسف باید اذعان داشت که از آغاز دوران جدید مصرف و در حقیقت از زمانی که استفاد ما ر قند و شکر به مفهوم امروزی آن - جایگزین تولیدات سنتی از قبیل نبات، شکر سرخ و غیره گردید هیچگاه تولیدات داخلی نتوانسته است تکافوی نیازهای کشور را بنماید و در این راستا همه ساله مقادیر چشمگیری شکر از منابع خارجی تأمین گردیده است.

اهمیت بالنسبه فراوان این کالا در نظام مصرفی کشور موجب شد تا دولت وقت در سال ۱۳۰۷ شمسی برای ادا مساختمان را ما هن در دست اقدام با وضع عوارض گمرکی برای شکر (۱۵ دینار) و قند (۳۰ دینار) سالانه حدود ۱۲۰ تا ۱۵۰ میلیون ریال درآمد کسب کند و به این ترتیب ۱/۷ میلیارد ریال از کل هزینه ۲/۲۵ میلیارد ریالی خط آهن را جبران کند. به خاطر عملکرد بخش کشاورزی مادر سالهای پیش از انقلاب اسلامی و نیز برخی مشکلات تحصیلی که پس از آن پدید آمد و ورود محصولات دامی و کشاورزی افزایش یافت به طوریکه در دوره دهساله ۶۱-۱۳۵۲ طبق آمار بانک مرکزی میزان واردات - گندم بهد و برابری، جو ۴ برابر، برنج ۴ برابر، گوشت قرمز ۶ برابر و شکر به ۱/۵ برابر افزایش یافت. در این راستا چنانچه از هم اکنون با توجه به امکانات بالقوه کشور در جهت توسعه کشاورزی و دامپروری خود گام برداریم در معرض قحطی و گرسنگی قرار خواهیم گرفت. بر اساس آمارهای بانک جهانی در آغاز قرن بیست و یکم جمعیت گرسنه جهان به ۱/۳ میلیارد نفر و تعداد کسانی که در معرض سوء تغذیه قرار دارند از مرز ۴ میلیارد نفر فراتر خواهند رفت.

در گزارشی که در زمینه نیشکر تهیه شده متحول

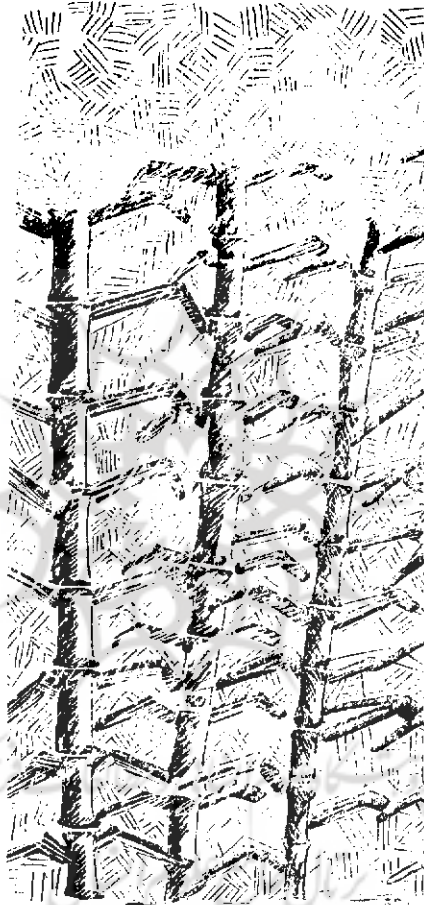

کارخانه نیشکر کارون

این کارخانه یکی از بزرگترین کارخانه‌های نیشکر خاورمیانه است که در سال ۱۳۵۳ تأسیس و در سال ۵۶ به بهره‌برداری رسید. ظرفیت اسمی کارخانه ۲۰۰ هزار تن شکر سفید و قند حیماست. سطح زیر کشت و آبیاری آن ۲۴ هزار هکتار است که سال گذشته حدود ۱۷ هزار هکتار آن زیر کشت بود. این واحد تولیدی در سال ۷۲ بالغ بر ۹۴ هزار تن شکر تولید کرده است که نسبت به سال ۷۱ حدود ۲۰ درصد افزایش نشان می‌دهد. این واحد در یک کیلومتر ۱۷ غرب شهرستان شوشتر قرار دارد و زیر پوشش بانک کشاورزی است. فرآورده‌های فرعی این کارخانه گاز و ماس است که مواد اولیه با ارزشی برای کارخانه‌های تولید نشوین و خوراک دام و کاغذ فورفورال است. برداشت نیشکر از اوایل آبان ماه که درجه حرارت کاهش می‌یابد شروع می‌شود.

طرح توسعه نیشکر و صنایع جانبی آن

در جنوب غربی ایران در ناهای کم‌کی از قدیمی‌ترین تمدن‌های بشری در آن پدید آمده است یکی از مستعدترین مناطق تولید نیشکر جهان قرار دارد. در این زمینه پیشینه‌ها در شورای عالی کشاورزی و تأیید هیات دولت مقرر شد در محدوده‌های موسعت ۸۰ هزار هکتار از اراضی بخور رودخانه کرخه، دز، کارون، جراحی و هندیجان و با ملاحظات علمی، فنی، اقتصادی و اجتماعی طرح توسعه کشت نیشکر در سطح ۸۴ هزار هکتار از زمین‌های مناسب این منطقه مقرر گردید که با در نظر گرفتن ۱۴ هزار هکتار از مجموع زمین‌هایی که سال‌های پیش می‌شود عملاً ۷۰ هزار هکتار اراضی زیر کشت خواهد رفت. در این راستا هفت واحد کشت و صنعت نیشکری به نام‌های شعبیه (دانایال)، دهخدا، فارابی، دعبیل خزاعی، غزالی، امیرکبیر و میرزا کوچک خان بوجود آمدند. هدف از اجرای این طرح به زیر کشت بردن ۸۴ هزار هکتار از اراضی بایر و کم‌بازده خوزستان به منظور تولید محصولات بود. اجرای این طرح عظیم تولیدی کشاورزی از سال ۱۳۶۸ آغاز شد و کل محصول

دلایل مذکور موجب شد تا سطح زیر کشت و عملکرد به محدود یک دو م قبل از جنگ کاهش یابد که با برنامه‌ریزی دقیق در جهت بازسازی مزارع و کارخانه اقدام شده است. شرکت کشت و صنعت هفت تپه با اقدامات انجام شده نتوانست است تولید شکر خود را از ۵۴ هزار تن در سال ۶۸ به ۹۹۶۸ تن در سال ۷۲ افزایش دهد که روند افزایش تولید در این واحد همچنان ادامه دارد. این واحد زیر پوشش وزارت کشاورزی است.

طریق اجرای برنامه سهم‌بندی تحت کنترل قرار گرفت. در مقابل افزایش واردات تولید داخلی نیز در این مدت ۱/۳ برابر شد و به عبارت دیگر از ۵۸۱ هزار تن در سال ۳۵ به ۷۴۲ هزار تن در سال ۷۰ رسید. علت کاهش تولید نسبی را می‌توان مربوط به عدم انجام مطالعات و تحقیقات علمی کافی، پائین بودن عملکرد و هزینه تمام شده بالا و نیز عدم توازن معقول قیمت چغندر قند نسبت به سایر محصولات کشاورزی دانست که لازم است با تلاشی شایسته تولید روز افزون موجبات استقلال اقتصادی را فراهم آورد.

کارخانه‌های قند

کارخانه‌های قند در ایران سابقه‌دارند و اکنون ۳۴ کارخانه در کشور مشغول به کار است که ظرفیت روزانه آنها ۶۲۰۰ تن چغندر است. تقریباً صد هزار ازار چغندر کار سال گذشته حدود ۶ میلیون تن چغندر قند برداشت کردند ضمن آنکه بیش از ۳۰ هزار کارگر در دوره بهره‌برداری در کارخانه‌ها به کار مشغول هستند. تولید داخلی قند و شکر در سال ۷۱ جمعا بالغ بر ۸۷ هزار تن بود که تقریباً ۵۰ درصد مصرف نیاز ایران را تأمین کرده است. ایجاد این واحد‌ها در کشور موجب رشد سطح زندگی، اشاعه مکانیزاسیون و کم شدن واردات شکر و علوفه دام می‌باشد. لازم به ذکر است به دلیل عدم کشت و جذب کارخانه‌های قند و به منظور جلوگیری از ضرر و زیان به تولید کنندگان، از تولید چغندر قند بیشتر خودداری شده است.

کشت و صنعت نیشکر هفت تپه

اولین واحد نیشکری که در ایران احداث شد، شرکت کشت و صنعت نیشکر هفت تپه نام دارد که در سال ۱۳۴۰ نخستین بهره‌برداری خود را شروع کرد و تا امروز سی و سومین بهره‌برداری را پشت سر گذارده است. از سال ۱۳۵۷ تا پایان جنگ تحمیلی دو واحد نیشکری کارون و هفت تپه مسائل و مشکلات زیاده روی و نبودند ضمن آنکه این واحدها چندین بار با حملات هوایی دشمن یعنی مواجده شدند و در نتیجه ۰۶ درصد کارخانه‌ها از بین رفتند.

ویزشکی میتوان نام برد. ترکیبات مشتق شده از ساگارز درمرحله‌ها برای توری به بیش از ۱۰ هزار مورد تخمین زد می‌شود.

بازار جهانی شکر

در حالی که میزان ذخیره‌های جهانی شکر در ۱۵ سال گذشته نزدیک به یک‌سوم و برابری تولید کنندگان همچنان تمایل به افزایش تولید دارند و مصرف کنندگان نیز به رغم کاهش نسبی قیمت‌ها رغبتی به خرید بیشتر از خود نشان نمی‌دهند. از عوامل پائین‌نگهداشتن قیمت شکر بر خورداری کشورهای تولیدکننده ما بازارهای ترجیحی، پیدا شدن موارد مصرف جدید برای شکر مانند صنایع سوکر و شیمی، مشکلات ارزی کشورهای مصرف‌کننده هونیز پائین نگه‌داشتن قیمت شکر بدلیل اجرای سیاست دامپینگ (سوسید صادراتی) از سوی دنیا غرب بهویژه ما تا حدود اروپا است.

کشورهای استرالیا، جمهوری دمیکن، آرژانتین، تایلند و کوبا بدلیل عدم برخورداری از بازار وسیع داخلی و اتکالی بیش از حد به صادرات شکر به شدت در برابر کاهش قیمت‌های جهانی آسیب پذیر هستند. تقاضای جهانی روی هم رفته در پایان قرن حاضر به حدود ۱۶۰ میلیون تن بالغ می‌شود که با توجه به افزایش میزان تقاضا و افزایش جمعیت کشورهای تولیدکننده، انگیزه‌های لازم برای افزایش سطح تولید وجود دارد.

تجارت جهانی شکر

مبادلات جهانی شکر در چند دهه گذشته به رشدی معادل ۵/۲ درصد برای صادرات و همین مقدار برای واردات جهانی روبرو بود. طی ۲۰ سال گذشته حجم مبادلات شکر نزدیک به برابری و رقمی حدود ۳۰ درصد تولید جهان را در بر می‌گیرد. ۳۰ درصد مبادلات از طریق بازار آزاد و تنها ۳۰ درصد از طریق قرارداد های ویژه صورت می‌گیرد. حجم تجارت جهانی شکر در سال ۱۹۸۰ نشان می‌دهد که کشورهای توسعه‌یافته ۲۴ درصد افزایش صادرات و ۵/۳ درصد کاهش در واردات روبرو روبرو بود مانند ایران در سال ۱۹۷۹ بیش از ۸۵

هزار تن واردات شکر داشته و گمرک وزارت دارائی این رقم را ۲/۱ میلیون تن ذکر کرد مانند که علت اختلاف ناشی از ثبت سفارشات سالهای مجاوز بوده است. در همین سال کوبا با حدود ۴/۶ میلیون تن شکر نخستین صادرکننده شکر در جهان بود و بازار مشترک در سال ۱۹۷۵ تا ۱۹۸۱ با حدود ۴/۵ میلیون تن شکر در سال به عنوان دومین صادرکننده مطرح بوده است و برزیل و استرالیا مشترکاً "مقام سوم در صادرات شکر داشته‌اند. بزرگترین سهم واردات شکر نسبت به کل واردات در سال ۱۹۸۳، از لحاظ ارزش متعلق به شوروی سابق است. واردات شکر این کشور ۲۴ درصد کل واردات و از حیث ارزش ۲۹ درصد ارزش واردات را تشکیل داد. کشور فوق در این سال ۴۶ درصد مصرف خود را وارد کرد و سهم واردات کشورهای الجزایر، مصر و جمهوری خلق چین ۲۲، ۳۳ و ۳۳ درصد سهم واردات آنها بود. ایران در مقطع ۵ ساله ۱۹۷۹ تا ۱۹۸۳ ۱۹ درصد سهم واردات شکر نسبت به کل واردات کشور در ردیف چهارم پس از کشورهای شوروی سابق، مصر و الجزایر قرار داشته است.

تولید جهانی شکر

از میان ۱۱۲ کشور تولیدکننده شکر در جهان ۷۲ کشور تنها از طریق کشت نیشکر محصول به دست می‌آورند و ۱۱ کشور به‌گاشت چندرقتد توجه دارند و ۱۰ کشور هردو کشت را با هم دارند. از ۲۵۲۱ کارخانه تولید قند در جهان ۱۶۱ واحد به‌استعمال شکر از نیشکر و ۹۲ واحد به‌تولید شکر از چندرقتد می‌پردازند. کشورهای آسیائی از جمله ایران ۹ درصد شکر خود را از چندرقتد تا مین می‌کنند ضمن آنکه مهم‌ترین کشورهای تولیدکننده نیشکر در این قاره هند، تایلند، فیلیپین و اندونزی هستند. در سال ۱۹۸۲ برزیل ۹/۵ میلیون تن، بازار مشترک ۹/۹ میلیون تن، هند ۸/۴ و کوبا ۷/۴ میلیون تن شکر از نیشکر تولید کردند. در همین سال کل تولید شکر نیشکری در سطح جهان ۶۱ میلیون تن و مجموع شکر بدست‌آمده از چندرقتد ۳۵ میلیون تن بوده است. متوسط عملکرد نیشکر در پنج سال ۱۹۸۶-۱۹۸۱ معادل ۵۷ تن‌نی در هکتار بود. بیشترین بازده نیشکر در قاره‌های جهان متعلق به اقیانوسیه با ۷۶/۹ تن‌نی

در هکتار و کمترین آن متعلق به آسیا با ۲/۴ تن‌نی در سال ۱۹۸۰ بوده است. ایران بعد از اندونزی چهارمین کشور محسوب می‌شود که بالاترین عملکرد را در واحد سطح در جهان داشته و برای عملکرد کشت و صنعت کارون در سال ۵۶ برابر با ۱۰۱ تن و صنعت هفت‌تپه ۳۰۳ تن در هکتار بوده است. در این راستا دو واحد نیشکری در چهار سال اول برتر نام جمعاً ۶۶۰۱ هزار تن نیشکر تولید کرد مانند.

نیازهای کشور به شکر و اهمیت تولید آن

جمعیت ۶۰ میلیونی کشور با نرخ رشد فزاینده در طول ۱۷ سال آینده ماب فرض ثابت بودن نرخ رشد سالانه و برابری خواهد شد که به‌طور متوسط بیش از ۲۱ میلیون نفر به جمعیت کشور افزوده می‌شود. در این زمینه چنانچه مصرف سرانه ۳ کیلوگرم باشد هر سال ۶۰ هزار تن به‌نیازهای کشور افزوده خواهد شد. میزان خود کفائی شکر کشور نیز در حال حاضر با تولید ۷۰۰ هزار تن در سال حدود ۴۲ درصد است که برای تامین نیازهای جمعیت ۶۰ میلیونی نزدیک به یک میلیون تن شکر اضافی در سال نیاز است که باید از خارج وارد شود.

در طول ۱۴ سال (از سال ۱۳۵۰ تا ۱۳۶۳) مصرف قند و شکر در ایران از حدود ۶۷ هزار تن به ۱/۱۶ میلیون تن افزایش یافت و متوسط نرخ رشد سالانه مصرف نزدیک به ۵ درصد بود. مصرف سرانه شکر در حال حاضر با وجود اعمال برنامه سهم‌بندی ۹ کیلوگرم از متوسط مصرف سرانه کشورهای آسیائیا، یونان، بولیوی و آرژانتین بیشتر است. چنانچه مصرف سرانه کالری غذایی در ایران را روزانه معادل ۲۵۰۰ کیلوکالری و سالانه معادل ۹۱۳ هزار کیلوکالری در نظر بگیریم سهم شکر در تامین مصرف سرانه کالری غذایی در ایران حدود ۱۳ درصد خواهد بود. در این زمینه واردات شکر در سالهای ۷۰-۱۳۵۰ نزدیک به ۶ برابر شده و از حدود ۸۷ هزار تن به ۵۱۵ هزار تن رسید. ما به‌طوریکه در طول ۲۰ سال ۵۰ تا ۵۷ درصد واردات جهت عرضه شکر از ۱۳ درصد با ۲۹/۴ درصد افزایش یافت. ضمن آنکه این افزایش از

تاریخی تولید، مصرف، کمبود قند و شکر، واردات و نیز توسعه صنایع شکر و صنایع جانبی آن به منظور خود کفائی این محصول مورد بررسی قرار گرفته است تا با مطالعه آن بتوان ضمن رفع اشکالات احتمالی نسبت به افزایش تولید آن اقدام کرد. انشاء الله.

اهمیت نیشکر

با توجه به اینکه دوران تامین انرژی ارزان قیمت از سوخت فسیلی به ویژه نفت به پایان رسیده توجه به منابع انرژی قابل احیاء به ویژه آن دسته که منشاء کشاورزی داشته باشد روز به روز اهمیت بیشتری برخوردار می شود.

صنعت قند سازی و تولید شکر دارای این امتیازها است که هم محصول شکر و هم ملاس باقیمانده از استحصال شکر و هم باگاس (تفالین شکر) آن قابل تبدیل به انرژی است. کشور برزیل هم ساله مقدار قابل توجهی از شکر و ملاس حاصل از نیشکرش را به الکل تبدیل می کند و به مصرف سوخت اتومبیل می رساند در این زمینه ما زهره ۱ اتومبیل کدربرزیل معامله می شود، ۹۹ ستگا مان با سوخت الکل کار می کند. در کوبا نیز با استفاده از باگاس علاوه بر تامین سوخت و انرژی مورد نیاز صنایع قند مقدار پر چشمگیری برق تولید می شود و به مصرف روشنایی و سایر مصارف صنعتی دیگری می رسد.

صنایع جانبی نیشکر به علت کاربرد وسیع آن در صنایع غذایی، دارویی، شیمیائی و یا کاربرد روز افزون ملاس در صنایع تقطیری و تخمیری و خوراک دام مورد استفاده قرار می گیرد، ضمن آنکه باگاس در صنایع کاغذ و نیز نئوپان از اهمیت استراتژیک برخوردار است. همچنین چغندر قند و یا نیشکر در هر هکتار به طور متوسط روزانه ۵۳ هزار کیلوگالری جذب و ذخیره می کند که به صورت شکر عرضه می شود، این در حالی است که در هر هکتار برای سب زمینی حدود ۱۸ هزار کیلوگالری، برای برنج و سویا حدود ۱۰ هزار کیلوگالری وجود دارد. گفتنی است که شورای تحقیقات جهانی تغذیه، دست کم مصرف یکصد گرم قند در روز برای هر نفر توصیه می کند. به طور کلی ۶۲ درصد شکر تولید شده در جهان از نیشکر و ۳۸ درصد آن از چغندر قند است. به این

ترتیب کم از مجموع ۱۰۵۷۹۷ هزار تن شکر خام تولیدی در ۸۹-۱۹۸۸/۷۱۳۵ درصد آن (معادل ۳۷۷۴۰ هزار تن) از چغندر قند و ۳/۳۰ درصد آن (۶۸۰۶۷ هزار تن) از نیشکر بدست آمده است. از چغندر قند نیز علاوه بر شکر، ملاس و تفاله بدست می آید و از هر تن تفاله خشک می توان ۳۵۰ متر مکعب گاز متان معادل ۳۵ لیتر گاز وئیل تولید کرد. بنا بر این اهمیت صادرات شکر برای کشورهای تولید کننده همانند اهمیت صادرات نفت برای کشورهای خاور میانه را است.

تاریخچه تولید نیشکر در جهان

نیشکر در اواخر قرن اول هجری از ایران به مصر و آنجا به طرابلس و سپس آن با ساسانیا و سایر مناطق تحت تصرف مسلمانان رفت و تولید آن به سرعت گسترش یافت. در قرن هفدهم مصرف شکر از صورت داروئی و تجملی خارج و به عنوان یک ماده غذایی مهم عمومیت یافت. همراه با افزایش مصرف شکر تولید آن نیز افزایش یافت که در نتیجه هزینه ها نیز کاهش یافت. در اواسط قرن هجدهم محققان اروپائی به استحصال شکر از چغندر قند پی بردند و در درگیری شدید ناپلئون با انگلیسیها برای اولین بار شکر به عنوان یک کالای استراتژیک مطرح شد و به صورت یک سلاح با ارزش مورد استفاده قرار گرفت. در آن زمان شکر جزء کالاهای ضروری محسوب می شد و مصرف سران آن در اروپا حدود یک کیلوگرم بود.

بعد نپال این بحران سیاست تشویقی نیز برای زراعت چغندر قند بالا گرفت به نحوی که دوران سلطه چند هزار ساله نیشکر به عنوان یک منبع تامین شکر پایان یافت که در این راستا ظرف سالهای ۱۸۴۰ تا ۱۹۰۰ میلادی سهم چغندر قند در کل تولید جهانی شکر از ۴ درصد به ۵۴ درصد افزایش یافت. این نسبتها در سال ۱۹۸۳ به مقدار ۳۷ درصد برای شکر چغندر و ۶۳ درصد برای شکر نیشکر تغییر یافت. ضمن آنکه به خاطر افزایش سریع مصرف جهانی شکر در نیمه دوم قرن نوزدهم همراه با کاربرد تکنولوژی مدرنتر، تولید این محصول نیز افزایش بیشتری یافت.

تحول تاریخی شکر در ایران

پیشینه کشت نیشکر در ایران از دوران میلاد مسیح شروع می شود و واژه شکر در زبان پهلوی و در روزگار ساسانیان وجود داشته است.

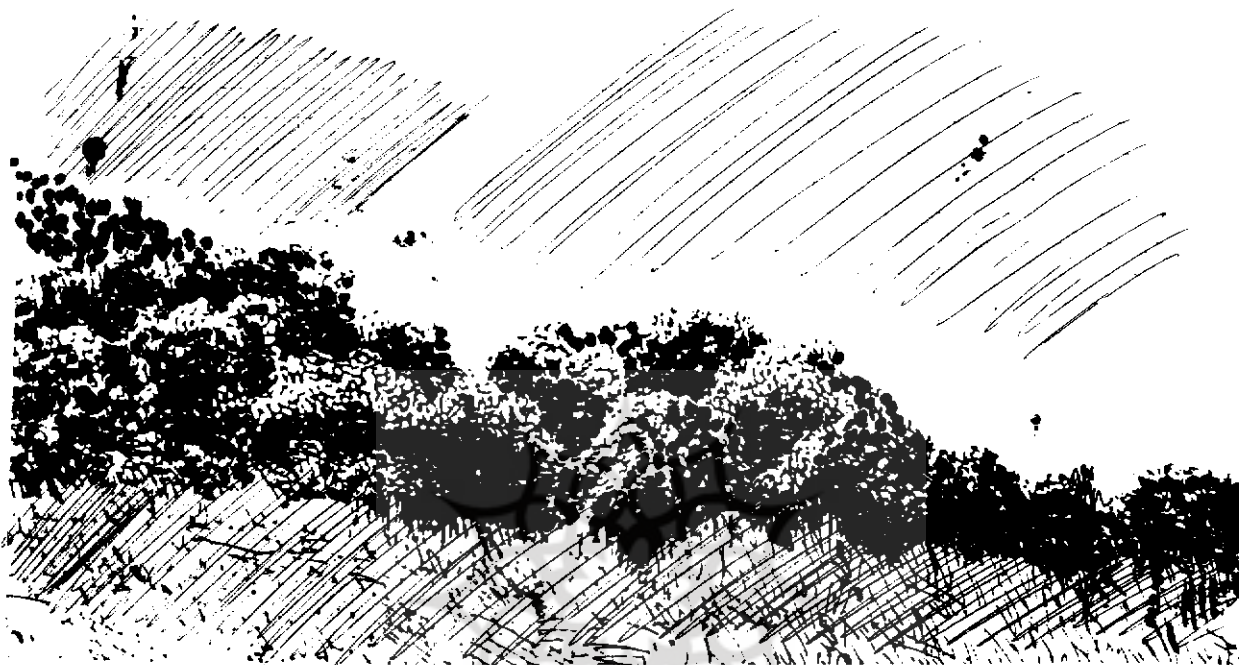
در قرن اول هجری خوزستان مرکز تولید شکر بود و کارگاههای شکر سازی فراوانی در آن منطقه وجود داشته است. پس از یک وقفه تولید شکر از قرن نهم به بعد در خوزستان از بین رفت و در نتیجه مصرف آن در کشور پائین آمد. از قرن دوازدهم واردات شکر از خارج معمول شد که این روند به تدریج از روسیه و بلژیک افزایش بیشتری یافت. در سال ۱۳۲۲ به علت جنگ روس و ژاپن قیمت قند روسی در بازار تهران از ۵۰ فران به ۲۷۰ فران در هر کیلو رسید.

بعد از استقرار مشروطیت، دولت نظارت بیشتری در واردات و توزیع شکر اعمال کرد و در این راستا در سال ۱۳۱۲ اولین کارخانه قند کشور در کهریزک با همکاری یک شرکت بلژیکی با کشت چغندر قند در ایران شروع به کار کرد. این واحد تولیدی به علت سیاست دامپینگ روسها و رقابت آن با کارخانه مذکور از طریق پائین آوردن قیمت قند صادراتی به کشور تعطیل شد.

در سال ۱۳۰۴ شمسی، خرید و فروش قند و شکر در انحصار دولت قرار گرفت ولی در سال ۱۳۳۶ تنها انحصار تولید قند و شکر لغو شد و حال حاضر ۳۴ کارخانه قند و کارخانه نیشکر در کشور وجود دارد.

موارد استعمال شکر در صنایع غذایی و غیر غذایی

از شکر با توجه به طعم شیرین و انرژی خاص خود به صورت مستقیم در جای، قهوه، شیره، صورت غیر مستقیم در صنایع غذایی کشورمان نظیر نوشابه سازی، کمپوت، مربا، شکلات، آدامس، بستنی، نبات، پولک سازی، حلوا و فرنی استفاده می شود. از این محصول به صورت غیر غذایی نیز استفاده می شود به طوریکه تا کنون ۱۴ مورد مصرف مستقیم قند را در سیان، بنون، قالب گیری، ریخته گری، ذوب فلزات، امراض و آفات گیاهی، چرم، مواد پاک کننده

سالانه طرح توسعه ۷ میلیون و ۶۳۰ هزار تن خواهد بود.

اهم این تولیدات درآیند عبارتند از:
- تولید سالانه ۷۰۰ هزار تن شکر با احداث هفت کارخانه استحصال شکر از نیشکر به ظرفیت هر یک ۱۰۰ هزار تن،

- تولید سالانه ۷۰۰ هزار تن خوراک دام با احداث هفت واحد کارخانه خوراک دام،

- تولید سالانه ۳۵۰ هزار تن خمیر کاغذ واحداث ۲ مجتمع به ظرفیت هر کدام ۱۷۵ هزار تن،

- تولید سالانه ۲ هزار تن پروتئین دامی S.C.P با احداث یک کارخانه و نیز

- تولید سالانه ۱۰ هزار تن فیبر نیمه سبک M.D.F با احداث یک کارخانه،

تولید کارخانه‌ها در سال نخست بهره برداری ۵۰ درصد، در سال دوم ۸۰ درصد و در سال سوم به بعد ۱۰۰ درصد ظرفیت اسمی در نظر گرفته شده است. مزایای اقتصادی اجتماعی این طرح عبارتند از:

رونق اقتصادی استان و نیز تولید شکر مورد نیاز جهت ۳/۲۳ میلیون نفر، کاغذ برای ۲۷ میلیون نفر، نشویان مورد نیاز برای ۱۹ میلیون نفر، خوراک دام مورد نیاز برای تولید ۸۰ هزار تن گوشت قرمز جهت مصرف ۴/۵ میلیون نفر، تولید ۲۵ هزار شغل مستقیم و به همین مقدار اشتغال غیر مستقیم، صرفه جویی ارزی سالانه طرح از طریق تولیدات به مقدار ۶۵۷ میلیون دلار خواهد بود، ضمن آنکه هزینه‌های ارزی سالانه در دوران بهره‌برداری حدود ۱۲۹ میلیون دلار می‌باشد.

اجرای این طرح مزایای دیگری نیز در بر خواهد داشت از جمله:

- ایجاد ۲۴۱ کیلومتر کانال آبرسانی،

- ۴۸۸ کیلومتر لوله‌کشی بباری

- نزدیک به ۱۹ هزار کیلومتر زهکشهای زیرزمینی اروپا

- بیش از ۴۷۰ هزار کیلومتر جاده‌های آسفالت

- سرویسهای حمل و نقل

- ۸۳۲ کیلومتر راه آهن و
- ۱۴ هزار واحد مسکونی

بر این اساس تا سال ۱۳۷۵ واحدهای تولید شکر در واحدهای شعبه‌ها و عبل خراغی و نیز خوراک دام در واحدهای شعبه، امیرکبیر و عبل خراغی به بهره‌برداری می‌رسند و بقیه واحدها تا سال ۱۳۷۷ تولید خود را آغاز خواهند کرد.

نیازهای ارزی طرح نیز با تضمین بانک مرکزی جمهوری اسلامی از اعتبارات خارجی سازندگان کارخانجات و ماشین‌آلات طرح تامین و از محل صرفه‌جوییهای ارزی ناشی از تولید محصولات طرح بازپرداخت خواهد شد.

هریک از این واحدهای کشاورزی و صنعتی یکسال پس از بهره‌برداری به صورت شرکت سهامی شکل گرفته و سهام آنها از طریق سازمان بورس در اختیار مردم قرار می‌گیرد.

